

Paragraaf B - Weerstandvermog en en risicobeheersing

De paragraaf weerstandsvermogen geeft aan hoe robuust de begroting van de gemeente Geertruidenberg is. Dit is van belang wanneer een financiële tegenvaller zich voordoet. Aandacht voor het weerstandsvermogen kan voorkomen dat elke financiële tegenvaller dwingt tot bezuinigingen.

De Gemeente Geertruidenberg vindt een goed risicomanagement belangrijk en acht het wenselijk risico's die van invloed zijn op de bedrijfsvoering en ruimtelijke en maatschappelijke ontwikkelingen beheersbaar te maken. Alleen wanneer we een zo volledig mogelijk inzicht in de potentiële risico's en hun gevolgen hebben, kunnen we een uitspraak doen over het wel of niet aanvaarden van het risico en over voor het wel of niet nemen van eventuele aanvullende maatregelen. Hierdoor kunnen we op verantwoorde wijze besluiten worden genomen en worden risico's tot een gewenst niveau beperkt.

1. Risicomanagementbeleid

In het vastgestelde risicomanagementbeleid worden de kaders gesteld ten aanzien van de reikwijdte en toepassing van risicomanagement.

Risicomanagement is gemeentebreed doorgevoerd. Het risicoprofiel is uitgewerkt voor de reguliere bedrijfsprocessen én de projecten, zodat de hierbij behorende weerstandscapaciteit van Gemeente Geertruidenberg kan worden berekend. Verdere verfijning en doorontwikkeling van risicomanagement vindt doorlopend plaats.

2. Risico's

Een risico is de kans op een gebeurtenis met effect op het behalen van de door de organisatie gestelde doelstellingen.

Risicoprofiel

De onderstaande tabel geeft de resultaten weer van de risico-inventarisatie voor gemeente Geertruidenberg. Om de risico's van onze gemeente systematisch in kaart te brengen en te beoordelen is een risicoprofiel opgesteld. Dit risicoprofiel is een dynamisch geheel: als er aanleiding toe is, worden risico's toegevoegd, gewijzigd en/of verwijderd. Hierbij is gebruik gemaakt van NARIS® (NAR Risicomanagement Informatie Systeem).

Ten behoeve van de jaarrekening 2023 zijn de risico's in relatie met de opgaven, doelstellingen en de te bereiken effecten kritisch doorgenomen. In totaal zijn 58 risico's in beeld gebracht, hierbij zijn twee risico's samengevoegd en één verwijderd daarnaast zijn er drie nieuwe risico's toegevoegd (jaarverslag 2022: 59 begroting 2024: 58,). De tabel geeft een inschatting van de kans dat een risico zich voordoet, afgezet tegen het financiële gevolg:

Aantal risico's (geldgevolg tegen kans uitgezet)						
geld	Netto					
x > €200.000	1			3	2	<i>Classificering kans</i>
€100.000 < x < €200.000	1		1	3	1	
€40.000 < x < €100.000	2		1	9	1	30% 1 keer per 5-10 jaar
€10.000 < x < €40.000			9	10	5	50% 1 keer per 2-5 jaar
x < €10.000		1	1	2	2	70% 1 keer per 1-2 jaar
Geen geldgevolgen		2		1		90% 1 keer per jaar of vaker
Kans	10%	30%	50%	70%	90%	

In het volgende overzicht worden de tien risico's gepresenteerd die de hoogste bijdrage hebben geleverd aan de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit. Hierbij geeft het invloed percentage de invloed van een risico op het totale risicoprofiel weer.

RISICO'S				Jaarrekening 2023		
1	-	-	Voorgestelde bezuinigingen worden niet gerealiseerd	70%	19,94%	Alle
2	3	4	Tekort ambtelijke capaciteit en ervaring	70%	7,99%	7
3	2	2	Een stijging van aantal bijstandsgerechtigden of toename aantal aanvragen bijzondere bijstand	90%	7,72%	3
4	8	7	Toename jeugdhulp aantallen en/of complexere (duurdere) vormen	90%	7,67%	3
5	-	-	Algemene Uitkering gemeentefonds fluctueert met grote bedragen	70%	6,63%	7
6	7	6	Verslechtering kostendekkendheid van leges	70%	4,02%	1
7	5	5	Uitval van computersysteem/stroom of vertraagde werking van computersysteem/Data raakt verloren	70%	3,99%	6
8	-	-	Toename aanvragen WMO/ aantal voorzieningen per inwoner	90%	3,42%	3
9	-	8	Tekort op exploitatie WSW (Midzuid).	90%	2,56%	3
10	-	-	Renteschommelingen	70%	2,01%	7
	1	1	Precariobelasting niet kunnen innen	-	-	7
	4	3	Achterstallig onderhoud gemeentelijke gebouwen	-	-	1/3/6
	9	-	Onvoldoende kunnen terugvorderen van BTW (over bepaalde dienstverlening)			3
	-	9	Achterstallig onderhoud wegen, infrastructurele kunstwerken, vaarwegen, havens, riolering en openbare verlichting	70%	2,78%	1
	10	10	Documenten met vertrouwelijke informatie komen in handen van onbevoegden			6
			Begroting 2024	Jaarverslag 2022	Jaarverslag 2023	
Totaal grote risico's			€ 2.219.000	€ 2.162.000	€ 3.450.000	
Overige risico's			€ 1.940.000	€ 1.900.000	€ 2.857.000	
Totaal alle risico's			€ 4.159.000	€ 4.062.000	€ 6.307.000	

Uit de tabel blijkt dat de mutatie van het maximale risico ten opzichte van de vorige actualisatie (bij de begroting 2024) € 2.245.000 (hoger) is. Dit wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door nieuwe risico's en wijzigingen in risicobedragen. De risico's met de grootste mutatie zijn:

- Voorgestelde bezuinigingen worden niet gerealiseerd (+1.00.000)
- Algemene Uitkering gemeentefonds fluctueert met grote bedragen (+400.000)
- Toename jeugdhulp aantallen en/of complexere (duurdere) vormen (+300.000)
- Tekort ambtelijke capaciteit en ervaring (+200.000)
- Voortijdig opzeggen leasecontract (+120.000)
- Verslechtering kostendekkendheid van leges (+100.000)
- Toename aanvragen WMO/ aantal voorzieningen per inwoner (+100.000)

Voor de toelichting op de risico's en beheersmaatregelen verwijzen we naar de toelichting in de programma's.

3. Weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit bestaat uit de middelen en mogelijkheden waarover de gemeente Geertruidenberg beschikt om niet-begrote kosten die onverwachts en substantieel zijn te dekken.

<i>Benodigde weerstandscapaciteit bij verschillende zekerheidspercentages</i>	
Percentage	Bedrag
5%	€ 1.061.000
10%	€ 1.180.000
15%	€ 1.270.000
20%	€ 1.345.000
25%	€ 1.414.000
30%	€ 1.477.000
35%	€ 1.539.000
40%	€ 1.601.000
45%	€ 1.663.000
50%	€ 1.727.000
55%	€ 1.792.000
60%	€ 1.858.000
65%	€ 1.925.000
70%	€ 1.996.000
75%	€ 2.071.000
80%	€ 2.155.000
85%	€ 2.249.000
90%	€ 2.366.000
95%	€ 2.535.000

Benodigde weerstandscapaciteit

De benodigde weerstandscapaciteit bij een zekerheidspercentage van 90 is € 2,4 miljoen. Begroting 2024: € 1,7 miljoen; jaarverslag 2022 € 1,8 miljoen). Met 90% zekerheid kunnen met dit bedrag alle risico's worden afgedekt.

De benodigde weerstandscapaciteit is ten opzichte van de begroting 2024 (laatste actualisatie) € 634.000 hoger. Dit wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door:

- Voorgestelde bezuinigingen worden niet gerealiseerd (+)
- Algemene Uitkering gemeentefonds fluctueert met grote bedragen (+)

- Toename jeugdhulp aantallen en/of complexere (duurdere) vormen (+)
- Tekort ambtelijke capaciteit en ervaring (+)

Beschikbare weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit bestaat uit het geheel aan middelen dat de organisatie daadwerkelijk beschikbaar heeft om de risico's in financiële zin af te dekken. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen incidentele en structurele weerstandscapaciteit.

Beschikbare weerstandscapaciteit Weerstand (in €)	Jaarrekening 31-12-2022	Begroting 01-01-2023	Jaarrekening 31-12-2023
Incidentele weerstandscapaciteit (in vermogen)	7.256.708	7.987.191	7.983.386
Vrij aanwendbare algemene reserve	6.822.189	7.316.671	7.633.297
Vrije algemene reserve ¹	5.056.643	5.650.142	5.267.297
Weerstandsreserve	1.765.546	1.666.529	2.366.000
Vrij aanwendbare bestemmingsreserve	434.519	670.519	350.090
Gerealiseerde resultaat (programmabegroting)			
Structurele weerstandscapaciteit (in exploitatie)	0	499.500	0
Onvoorzien	0	45.000	0
Onbenutte belastingcapaciteit OZB	0	454.500	0
Onbenutte capaciteit afvalstoffenheffingen	0		
Totale weerstandscapaciteit	7.256.708	8.486.691	7.983.386

Vrij aanwendbare algemene reserve

Het huidige beleidskader met betrekking tot reserves en voorzieningen is neergelegd in de Financiële Verordening 2022. Om te voorkomen dat bij een calamiteit direct het bestaande beleid moet worden bijgesteld, is gekozen voor het vormen van een afzonderlijk weerstandsdeel in de algemene reserve.

Weerstandsreserve.

De weerstandsreserve is het basis van deze paragraaf afgezonderde deel van de algemene reserve.

Vrij aanwendbare bestemmingsreserve

Een bestemmingsreserve is een reserve waaraan de raad een bepaalde bestemming heeft gegeven. De bestemmingsreserves kunnen, zolang de raad de bestemming kan wijzigen, tot de weerstandscapaciteit worden gerekend. Voor sommige bestemmingsreserves zal een aanwending als weerstandscapaciteit echter aanzienlijke negatieve consequenties voor bestaande voorzieningen met zich meebrengen. Dit geldt voor reserves die zijn gevormd om de afschrijvingslasten of kapitaalslasten van diverse voorzieningen te dekken zoals fort Lunet, gemeentehuis, containermanagement en Informatisering en Automatisering.

Tevens geldt dit voor de in het verleden gevormde reserves voor diverse risico's zoals grondexploitatie en decentralisaties. Daarom worden bovengenoemde bestemmingsreserves niet meegerekend in de beschikbare weerstandscapaciteit.

Voor de overige bestemmingsreserves geldt dat eventuele aanwending als weerstandscapaciteit geen of geringe negatieve consequenties voor bestaande voorzieningen met zich meebrengen. Een groot deel betreft restanten van in het verleden gevormde reserves.

Gerealiseerd resultaat

Het BBV geeft aan dat het gerealiseerde resultaat ook tot het eigen vermogen behoort. Afhankelijk van de bestemming zal daarom ook dit resultaat kunnen worden meegenomen in de berekening van

het weerstandsvermogen. Bij de jaarrekening wordt het resultaat alleen bij een negatief resultaat meegenomen in de berekening van het weerstandsvermogen.

Onvoorzien

De post onvoorzien wordt bij de begroting opgenomen om onvoorziene ontwikkelingen te kunnen afdekken. De budgettaire opgenomen ruimte is € 45.000.

In 2023 is deze post begroot na wijziging afgenomen tot € 0,00. Op de post onvoorzien vinden geen boekingen plaats en wordt in de jaarrekening niet meegenomen in de berekening van het weerstandsvermogen.

Onbenutte inkomstenbronnen

De mate waarin van de onbenutte belastingcapaciteit gebruik wordt gemaakt, verschilt van gemeente tot gemeente en is mede afhankelijk van de politieke relevantie van de hoogte van het OZB-tarief. Als zich tegenvallers voordoen, zal de onbenutte belastingcapaciteit niet zonder slag of stoot worden ingezet, maar dit is wel één van de mogelijkheden. Bij de berekening van de onbenutte belastingcapaciteit wordt aangesloten bij de drie belangrijkste inkomsten van de gemeente te weten: OZB, afvalstoffenheffing en rioolafvoerrecht, voor zover deze laatste twee niet maximaal mogelijk en/of kostendekkend blijken te zijn. Deze posten worden niet meegenomen bij de berekening van het weerstandsvermogen bij de jaarrekening.

In de opsomming van posten voor de beschikbare weerstandscapaciteit zijn de voorzieningen niet genoemd. Voorzieningen vallen niet onder de weerstandscapaciteit, omdat deze zijn gevormd voor het afdekken van voorzienbare lasten in verband met verplichtingen en risico's waarvan de omvang en/of het tijdstip van optreden per balansdatum min of meer onzeker is. Deze lasten hangen samen met de periode voorafgaand aan die datum.

4. Weerstandsvermogen

Op basis van de huidige gegevens in het risicomanagementsysteem berekenen we het weerstandsvermogen.

Het **weerstandsvermogen** is te definiëren als 'het vermogen van de gemeente Geertruidenberg om niet-structurele financiële risico's te kunnen opvangen teneinde haar taken te kunnen voortzetten'. Om te bepalen of het weerstandsvermogen toereikend is, leggen we de relatie tussen de financieel gekwantificeerde risico's en de daarbij gewenste weerstandscapaciteit en de beschikbare weerstandscapaciteit. De relatie tussen beide componenten geven we in onderstaande figuur weer.

De benodigde weerstandscapaciteit die uit de risicosimulatie voortvloeit, kunnen we afzetten tegen de beschikbare weerstandscapaciteit. De uitkomst van die berekening vormt het weerstandsvermogen.

Voor 2023 is dit:

Ratio weerstandsvermogen = Beschikbare weerstandscapaciteit / Benodigde weerstandscapaciteit = € 7.983.386 / € 2.366.000 = **3,37**

(Begroting 2023: 5,09; Jaarverslag 2022: 4,11; Begroting 2024: 4,42)

De daling van de ratio weerstandsvermogen ten opzichte van de begroting 2024 (laatste actualisatie) wordt voornamelijk veroorzaakt door:

- De stijging van de benodigde weerstandscapaciteit als gevolg van een gewijzigd risicoprofiel ten opzichte van het begroting 2024.

Gebaseerd op de hierna opgenomen tabel valt het weerstandsvermogen in klasse A. Dit duidt op een weerstandsvermogen uitstekend dat ruim voldoet aan de in het risicomanagementbeleid vastgestelde norm (waarderingcijfer B, ratio weerstandsvermogen tussen de 1,4 en 2,0).

Weerstand velden[1]		
Waarderingcijfer	Ratio	Betekenis
A	>2.0	Uitstekend
B	1.4-2.0	Ruim voldoende
C	1.0-1.4	Voldoende
D	0.8-1.0	Matig
E	0.6-0.8	Onvoldoende
F	<0.6	Ruim onvoldoende

[1] De normtabel is ontwikkeld door het Nederlands Adviesbureau voor Risicomanagement in samenwerking met de Universiteit Twente. Deze tabel biedt een waardering van de berekende ratio.

5. Kengetallen

Om de inzichtelijkheid in de financiële positie van de gemeente te vergemakkelijken voegen we aan deze paragraaf in de begroting en in het jaarverslag kengetallen toe.

Kengetallen	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
Netto schuldquote	37,97% 1)	62,34%	29,87%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	34,05% 1)	58,70%	25,87%
Solvabiliteitsratio	24,50%	21,76%	29,66%
Structurele exploitatieruimte	0,42%	1,51%	0,17%

Grondexploitatie	3,97% 2)	1,82%	4,07%
Belastingcapaciteit	95%	91%	91%

- 1) Aangepast naar aanleiding van mutatie overschot opvang Oekraïne (was resp. 40,45% en 36,53%)
 2) Aangepast naar aanleiding van mutatie voorziening (was 4,20%)

Beoordeling van de onderlinge verhouding tussen de kengetallen in relatie tot de financiële positie

Netto schuldquote

De netto schuldquote weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen. De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. In de VNG-publicatie 'Houdbare gemeentefinanciën' is aangegeven dat wanneer een schuld lager is dan het begrotingstotaal (<100%) dit als voldoende kan worden beschouwd en boven de 130% als onvoldoende. De netto schuldquote van de gemeente Geertruidenberg is voldoende en geeft een dalend verloop. De ontwikkeling van het kengetal is hiermee positief.

Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

Om inzicht te krijgen in hoeverre sprake is van doorlenen, wordt de netto schuldquote weergegeven (netto schuld gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen). Op die manier brengen we in beeld wat het aandeel van de verstrekte leningen is en wat dit betekent voor de schuldenlast. De netto schuldquote van de gemeente Geertruidenberg is voldoende en geeft dalend verloop ten opzichte van de begroting 2023 en jaarrekening 2022. De ontwikkeling van het kengetal is hiermee positief.

Solvabiliteitsratio

Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Onder de solvabiliteitsratio wordt verstaan het eigen vermogen als percentage van het balanstotaal. Het eigen vermogen bestaat uit reserves en het resultaat van baten en lasten. In de VNG-publicatie 'Houdbare gemeentefinanciën' is aangegeven dat wanneer een solvabiliteitsratio hoger is dan 30% dit als voldoende kan worden bestempeld en lager dan 20% als onvoldoende.

De ratio voor de gemeente Geertruidenberg zit nagenoeg op de voldoende norm en geeft een stijgend verloop. De ontwikkeling van het kengetal is hiermee positief.

Kengetal grondexploitatie

Grondexploitaties kunnen een forse impact hebben op de financiële positie van een gemeente. De boekwaarde van de grond is van belang, omdat deze terugverdiend moet worden bij de verkoop. Boekwaarden worden afgezet tegen de totale baten. Er is geen norm voor deze ratio. Het kengetal voor de grondexploitatie van de gemeente Geertruidenberg is gestegen ten opzichte van de begroting 2023 en geeft een licht stijgend verloop ten opzichte van jaarrekening 2022. Dit is licht negatief.

Structurele exploitatieruimte

Voor de beoordeling van het evenwicht van de begroting wordt er ook gekeken naar de structurele en incidentele lasten en baten. Voorbeeld van structurele baten zijn de algemene uitkering en eigen belastinginkomsten. Bij structurele lasten zijn dat bijvoorbeeld personeelslasten, kapitaallasten en bijdragen aan gemeenschappelijke regelingen. Een begroting waarvan de structurele baten dan ook hoger zijn dan de structurele lasten is dan ook meer flexibel dan een begroting, waarbij de structurele baten en lasten in evenwicht zijn. Er is geen norm voor deze ratio. De structurele exploitatieruimte van de gemeente Geertruidenberg is voor de jaarrekening 2023 licht positief. Dit is positief.

Belastingcapaciteit

De ruimte die een gemeente heeft om zijn belastingen te verhogen wordt vaak gerelateerd aan de totale woonlasten. Het Centrum voor Onderzoek voor de lagere overheden (Coelo) publiceert deze lasten jaarlijks. Bij de berekening van het kengetal worden de gemeentelijke woonlasten afgezet tegen het landelijk gemiddelde. Er is geen norm voor deze ratio. De totale woonlasten van de gemeente Geertruidenberg liggen lager dan het landelijk gemiddelde en geven een dalend verloop ten opzichte van de jaarrekening 2022. Dit is positief.

Samenhang

De kengetallen moeten in samenhang worden gezien. De kengetallen schuldquote liggen binnen de norm van de VNG en zijn gedaald. De solvabiliteit is gestegen en ligt bijna op de norm die de VNG als voldoende bestempeld. De beoordeling van de structurele exploitatieruimte heeft vooral waarde in meerjarig vooruitblikkend perspectief. Het percentage voor de jaarrekening is positief. Het kengetal grondexploitatie is licht stijgend, dit is een licht negatieve ontwikkeling. De belastingcapaciteit is dalend en zit onder het gemiddelde.

Op basis van de huidige cijfers kan geconcludeerd worden dat de trend van de kengetallen positief is. Alleen het kengetal grondexploitatie wijkt hier in negatieve zin vanaf.

Het monitoren van de ontwikkeling van de kengetallen naar de toekomst is van belang.

Zie ook de hierna volgende figuur (bron: Ministerie van Binnenlandse zaken en koninkrijk relaties)

Sturen met financiële kengetallen

Financiële situatie gemeente / provincie

